

व्युत *a.* Interwoven, sewn, interlaced.

व्युतिः 1 Weaving, sewing. -2 The wages of weaving.

व्यूह 1 P. 1 To arrange troops in battle array; सूच्या वज्रेण चैवैतान् व्यूहेन व्यूह्य योधयेत् Ms. 7. 191. -2 To arrange, put or place in order, dispose. -3 To separate, divide. -4 To alter, transpose, disarrange. -5 To resolve (vowels, syllables &c.).

व्यूह *p. p.* 1 Expanded, developed, broad, wide; व्यूहोरस्को वृषस्कन्धः R. 1. 13. -2 Firm, compact. -3 Placed in order, arranged, marshalled (as an army); तेन व्यूहेन सैन्येन लोकानुद्वर्तयन्निव Mb. 3. 283. 15; दृष्ट्वा तु पाण्डवानीकं व्यूढं दुर्योधनस्तदा Bg. 1. 3. -4 Disarranged, placed out of order; दिक्षु व्यूढाङ्घ्रिपाङ्गस्तृणजटिलचक्षुपाशुदण्डोऽन्तरिक्षे Ve. 2. 19. -5 Married; व्यूढायाश्चापि पुंश्वल्या मनोऽभ्येति नवं नवम् Bhāg. 10. 60. 48. -6 Large, great. -Comp. -कङ्कट *a.* mailed, clad in armour.

व्यूढिः *f.* Orderly arrangement, array.

व्यूहः 1 A military array; दण्डव्यूहेन तन्मार्गं यायात्तु शकटेन वा । वराहमकराभ्यां वा सूच्या वा गरुडेन वा ॥ Ms. 7. 187; cf. दण्डव्यूहः, शकट°, वराह°, सर्वतोभद्र° etc. mentioned in Dhanur. -2 An army, a host, squadron; व्यूहावुभौ तावितरेतरस्मात् भङ्गं जयं चापतुरव्यवस्थम् R. 7. 54. -3 A large quantity, an assemblage, a multitude, collection; विभिन्ना विहगाः पुंभिरात्मव्यूहाभिनन्दिताः Rām. 4. 1. 27; गुणव्यूहः Bhāg. 4. 29. 71. -4 A part, portion, subhead. -5 The body. -6 Structure, formation. -7 Reasoning, logic. -8 Separation, distribution. -9 (In phil.) A peculiar arrangement of the senses. -Comp. -पार्ष्णिः *f.* the rear of an army. -भङ्गः, -भेदः breaking an array. -रचना arrangement of troops. -विभागः a distinctive array of army; पक्षकक्षा-उरस्थानां बलाप्रतो व्यूहविभागः Kau. A. 10.

व्यूहनम् 1 Arraying of troops, marshalling. -2 Structure of the members of the body. -3 Development (of the foetus). -4 Displacement.

व्यूह *p. p.* 1 Deprived of prosperity, unlucky, unfortunate. -2 Deprived of or excluded from. -3 Nullified. -4 Imperfect, deficient.

व्यूद्धिः *f.* 1 Non-prosperity, ill-luck, misfortune (विगता ऋद्धिव्यूद्धिः); as in यवनानां व्यूद्धिर्दुर्यवनम् Sk. -2 Scarcity.

व्ये 1 U. (व्ययति-ते, ऊत; Caus. व्याययति-ते; desid. निव्यासति) 1 To cover. -2 To sew.

व्येक *a.* Deficient by one.

व्योकारः A blacksmith; व्योकाराः शौल्बिकास्तथा Śiva B. 31. 17.

व्योमन् *n.* [व्ये-मनिन् पृषो० Un. 4. 150] 1 The sky, atmosphere; अस्त्वेवं जडधामता तु भवतो यद् व्योम्नि विस्कूर्जसे K. P. 10; Me. 53; R. 12. 67; N. 22. 54. -2 Water. -3 A temple sacred to the sun. -4 Talc. -Comp. -आख्यम्

talc, mica. -उदकम् rain-water, dew. -केशः, -केशान् *m.* an epithet of Śiva. -गः a divine being. -गङ्गा the heavenly Ganges. -गमनीविद्या the magic art of flying. -चरः a planet. -चारिन् *m.* 1 a god. -2 a bird. -3 a saint. -4 a Brāhmaṇa. -5 a heavenly body. -धारणः mercury. -धूमः a cloud. -देवः N. of Śiva. -नाशिका a kind of quail. -पुष्पम् an impossibility, absurdity (as a flower in the air). -मञ्जरम्, -मण्डलम् a flag, banner. -माय *a.* reaching to the sky. -मुद्गरः a gust of wind. -यानम् a celestial car. -रत्नम् the sun. -सद् *m.* 1 a deity, god. -2 a Gandharva; ज्वलन्मणि व्योमसदां सनातनम् Ki. 8. 1. -3 a spirit. -संभवा a spotted cow. -स्थली the earth. -स्पृश *a.* 'sky-touching', very lofty.

व्योषम् An aggregate of three spices (black and long pepper, and dry ginger.)

व्रज् I. 1 P. (व्रजति) 1 To go, walk, proceed; नाविनीतै-व्रजेद् धुर्यैः Ms. 4. 67. -2 To go to, approach, visit; मासेकं शरणं व्रज Bg. 18. 66. -3 To depart, retire, withdraw. -4 To pass away (as time); इयं व्रजति यामिनी त्यज नरेन्द्र निद्वारसम् Vikr. 11. 74. -5 To attain to, go to the state of. -6 To obtain, gain. -II. 10 U. (व्राजयति-ते) 1 To go. -2 To prepare, decorate. (This root is used much in the same way as गम् or या q. v.)

व्रजः [व्रज्-घञर्थे क] 1 A multitude, collection, flock, group; सगोव्रजोऽत्यात्मपदुर्गमार्गः Bhāg. 10. 13. 30; नेत्रव्रजाः पौरजनस्य तस्मिन् विहाय सर्वानृपतीभिपेतुः R. 6. 7; 7. 60; Śi. 6. 6; 14. 33. -2 A station of cowherds; Bhāg 12. 9. 28. -3 A cow-pen, cow-shed; 'व्रजः स्याद्रोकुलं गोष्ठम्' इति वैजयन्ती; निरुद्धवीवधासारप्रसारा गा इव व्रजम् Śi. 2. 64; Ki. 4. 16. -4 An abode, a resting-place. -5 A road. -6 A cloud. -7 N. of a district near Mathurā. -जम् Wandering, going. -Comp. -अङ्गना, युवतिः *f.* a woman of Vraja, a cowherdess; मथुरागमनोन्मुखे सुरारावसुभारतिमृतां व्रजाङ्गनानाम् Bv. 2. 165. -अजिरम् a cow-pen. -किशोरः, -नाथः, -मोहनः, -वरः, -वल्लभः epithets of Kṛiṣṇa. -भाषा the language current around Agra and Mathurā; old Hindi language. -सानः a man.

व्रजकः A religious mendicant wandering about for alms.

व्रजनम् [व्रजेः क्युः Un. 2. 77] 1 Roaming, wandering, travelling. -2 Exile. -3 Ved. A way, road. -4 Sky.

व्राजितम् Going, roaming; दुरासिताद् दुर्नजितात् Mb. 3. 233. 21.

व्रज्या 1 Wandering about as a religious mendicant. -2 An attack, invasion, a march. -3 A flock, multitude, tribe, class. -4 A theatre.

व्रण् I. 1 P. (व्रणति) To sound. -II. 10 U. (व्रणयति-ते) To hurt; wound.

व्रणः, -णम् [व्रण-अच्] 1 A wound, sore, bruise, hurt; आत्मनः सुमहत् कर्म व्रणैरावेद्य संस्थितः R. 12. 55. -2 A boil, an